

Από που προέρχεται η Ηθική;

Έραστος Φίλος - erastos.filos@gmail.com

Δίλημμα του Ευθύφρονα

Ο Σωκράτης ρωτά

Θεωρείται κάτι ηθικό επειδή αγαπιέται από τους θεούς;

η ηθική είναι ένα καπρίτσιο του Θεού.

οι θεοί αγαπούν το ηθικό επειδή είναι ηθικό;

Μπορεί ο Παντοδύναμος να γίνει αντικείμενο ενός υψηλότερου νόμου; Ο Κυρίαρχος να γίνει υποτελής

Δεν είναι δύο οι επιλογές, αλλά τρεις.

Ο Θεός δεν είναι υπόλογος σ' έναν υψηλότερο (ηθικό) νόμο, επειδή δεν υπάρχει νόμος πάνω από τον Θεό.

Η ηθική είναι μέρος του χαρακτήρα του Θεού.

Το έμφυτο ηθικό συναίσθημα

1. Το αίσθημα δικαιοσύνης

- ▶ Γιατί ο κόσμος πρέπει να είναι δίκαιος;

2. Το αίσθημα αισθητικής

- ▶ Απολαμβάνουμε την ομορφιά, αποστρεφόμεστε την ασχήμια

3. Η εγγενής γλωσσική μας ικανότητα

- ▶ Μια ικανότητα σύλληψης, κατανόησης και έκφρασης μέσω σύνταξης λογικών σχέσεων μεταξύ ιδεών

4. Αίσθηση περί ηθικών αρετών και περί κακού

- ▶ Το ψέμα: παράσιτο της αλήθειας - για να είναι αποτελεσματικό βασίζεται στην προσδοκία ότι οι άλλοι θα πουν την αλήθεια

5. Η συνείδηση και η ντροπή

- ▶ Λειτουργούν ως εσωτερικοί μάρτυρες εναντίον μας

Βάση της Ηθικής

Στην ύλη
(επιστήμη)

Δόμηση του
Ηθικού Νόμου

Σε κοινωνική
σύμβαση
(κράτος)

Στο χαρακτήρα
του Θεού
(θρησκεία)

Ηθική Βάση (1/3): Υλισμός

#2

1. Κοινωνικός Δαρβινισμός (H. Spencer, 1820-1903)

- ▶ αιχμαλωτίστηκε από την ιδεολογία του Χίτλερ για την εξαφάνιση 6 εκ. Εβραίων κ.α.

2. Κοινωνιοβιολογία

- ▶ Francis Crick, Jacques Monod, Edward O. Wilson, Richard Dawkins, Michael Ruse, κ.α.
- ▶ «Το Εγωιστικό Γονίδιο» (Ντόκινς): Τα γονίδιά μας μάς παροτρύνουν να πράξουμε εγκλήματα

3. Τα ανθρώπινα ένστικτα

- ▶ Τι κάνουμε όταν τα ένστικτα συγκρούονται;

Ηθική Βάση (2/3): Κοινωνικός θεσμός (1/2)

#2

1. Εξελισσόμενη κοινωνική ζωή

- ▶ Ζ. Ζ. Ρουσώ: Κοινωνικό συμβόλαιο («ο άνθρωπος γεννιέται ελεύθερος, και είναι παντού αλυσοδεμένος»)
- ▶ Τ. Χόμπς: Το εγωιστικό σύστημα (μόνο η απολυταρχία του κράτους είναι σε θέση να συντηρήσει το δίκαιο και την ειρήνη. Το άτομο πρέπει να ενεργεί κατά έναν 'χρησιμοθηρικό εγωισμό' αυξανόμενο από το ένστικτο της αυτοσυντήρησης και της θέλησης για κυριαρχία)
- ▶ Τζ. Μπένθαμ, Τζ. Στ. Μιλλ: Ο ωφελιμισμός (σκοπός: η μεγαλύτερη κατά το δυνατόν ωφέλεια για τον μεγαλύτερο κατά το δυνατόν αριθμό ατόμων - 'ωφέλεια' = ευτυχία)
  - ▶ Όμως: ωφέλεια και ηδονή -> κατά τη Βίβλο: ειδωλολατρία
  - ▶ Το ερώτημα, τί είναι ωφέλεια, παραμένει!

Ηθική Βάση (2/3): Κοινωνικός θεσμός (2/2)

2. Πολιτισμικός σχετικισμός

- ▶ Πολιτισμική εξάρτηση: influencers/προπαγάνδα
- ▶ Εθνοκεντρισμός: Όλες οι ηθικές απόψεις καθορίζονται πολιτισμικά και δεν υπάρχει αντικειμενικό πρότυπο αληθοφάνειας περί ηθικών πεποιθήσεων

3. Κοινωνικός συμβατισμός

- ▶ Σε συμβατικές κοινωνίες όπως αυτή του 3^{ου} Ράιχ, ναζιστικοί νόμοι αποτελούσαν το ηθικό υπόβαθρο, καθιστώντας έτσι εφαρμόσιμη την κτηνωδία του Άουσβιτς

4. Ηθικός υποκειμενισμός

- ▶ Τα ήθη καθορίζονται από το ίδιο το άτομο. Το ηθικό είναι αυτό που κάποιος θεωρεί σωστό. Το άτομο επιλέγει ποια μέρη του κοινωνικού συμβολαίου θα ακολουθήσει.

Ηθική Βάση(3/3): Χαρακτήρας του Θεού

- 1. Οι ηθικοί νόμοι ισχύουν αντικειμενικά επειδή υπάρχει νομοθέτης**
- 2. Δεν πρόκειται για αυθαίρετες εντολές, ούτε για νόμους ενός ιδιότροπου Θεού**
  - ▶ Τον Θεό της Βίβλου δεν τον χαρακτηρίζει η αστάθεια, ούτε αλλάζει χαρακτήρα.
  - ▶ Οι ηθικές εντολές του Θεού προέρχονται από τον χαρακτήρα του που είναι Αγάπη και βασίζονται στην αγαθή φύση του.
  - ▶ Δεν αλλάζουν οι ηθικοί νόμοι, επειδή δεν αλλάζει ο Θεός (Μαλ. 3: 6).
  - ▶ Ο Θεός είναι απόλυτα κυρίαρχος. Αυτός ορίζει τους ηθικούς κανόνες του σύμπαντος.
  - ▶ Ο Θεός είναι το οικουμενικό πρότυπο: τί είναι ορθό και τί λάθος!

Συμπεράσματα

#2

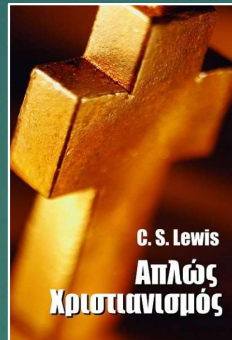
- Το δίλημμα του Ευθύφρονα είναι ... τρίλημμα
  - Ο Θεός ούτε αυθαίρετος είναι, ούτε υπακούει σε άλλους νόμους
- Με το έμφυτο ηθικό συναίσθημα (σε 5 μορφές) γνωρίζουμε ότι
  - Υπάρχει αντικειμενική ηθική
  - Υπάρχει νομοθέτης στον οποίο θα δώσουμε λόγο
- Θεωρητικά υπάρχουν 3 βάσεις ηθικής
  - Ο υλισμός
  - Κοινωνικές αντιλήψεις
  - Ο χαρακτήρας του Θεού
- Η Αγάπη
  - κύριο στοιχείο του χαρακτήρα του Θεού
  - είναι το ύψιστο κίνητρο για μια ηθική ζωή

Απολογητική: Βοηθήματα

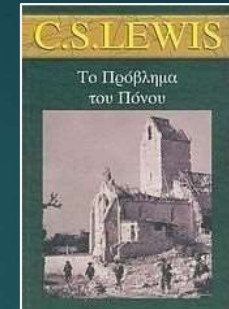
#2

- Τα απολογητικά βιβλία του C.S. Lewis στα ελληνικά

Χριστιανισμός Απλώς
Μετάφρ. Ροβέρτου Χιλλ
(2019)

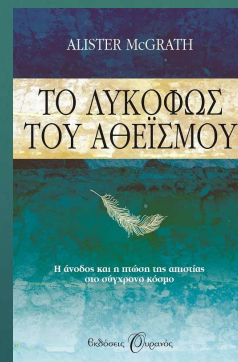

Το Πρόβλημα του Πόνου
Εκδόσεις Λέκτωρ (2004)

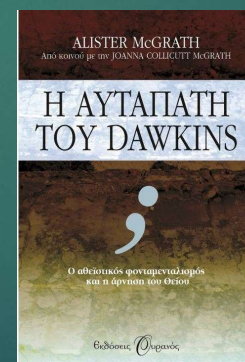

- Απολογητικά βιβλία του Α. Μακ Γκραθ στα ελληνικά

Το Λυκόφως του Αθεϊσμού
Εκδόσεις Ουρανός (2008)

Η Αυταπάτη του Dawkins
Εκδόσεις Ουρανός (2008)

Ενημέρωση

#2

Παρακολουθείστε και το ιστολόγιό μου

Areopagus Briefs – Απολογητική Ενημέρωση
<https://areopagusbriefs.org>

Επόμενα θέματα

3. Ο Λόγος του Θεού είναι αξιόπιστος;
4. Η επιστήμη αμφισβητεί την πίστη;
5. Η προέλευση των θρησκειών και ο Θεός της Βίβλου
6. Αποδεικνύεται η ύπαρξη του Θεού;
7. Αν ο Θεός είναι καλός - γιατί το κακό;
8. Πώς εξηγούνται τα θαύματα της Βίβλου;
9. Αισθήσεις, παραισθήσεις και η αναζήτηση της ψυχής
10. Πίστη και σκέψη
11. Απολογητική και ευαγγελισμός (Διδάγματα από την εκκλησιαστική ιστορία)
12. Η Εκκλησία ως ύστατη Απολογητική